

ประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

ธัญญาพร มาลัยนาค *

ดร. กัญญาดา ประจักษ์ศิลป **

ดร. อาริย์วรรณ อ่วมธานี ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 14 คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามวิธีของ Crist and Tanner (2003) ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง แบ่งเป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) รบกวนการใช้ชีวิตประจำวัน 2) ทำงานในโรงพยาบาล สถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจ กลัวอันตรายจะเกิดขึ้น 3) เกิดความยากลำบากในการทำงาน 4) บรรยากาศโรงพยาบาลเปลี่ยนไป จากโรงพยาบาลใหญ่กลายเป็นโรงพยาบาลร้าง และ 5) เปลี่ยนมุมมองใหม่ มองเหตุการณ์ในทางบวก

จากผลการศึกษาทำให้เข้าใจประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ซึ่งผู้บริหารทางการพยาบาลสามารถนำไปเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : ประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพ, สถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

* นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Experiences of Professional Nurses Working in a Hospital Setting During the Political Unrest Situation

Thanyaporn Malainak

Assoc. Prof. Gunyadar Phachusilpa, Ph.D.

Assist. Prof. Areewan Oumtanee, Ph.D.

Abstract

The objective of this qualitative research was to describe lived experiences of professional nurses performance in a hospital during the political unrest situation. The provider information is professional nurses who experienced working in this situation in number of 14 people to collect data, by in-depth interviews together with a field-note were employed for data were transcribed verbatim and then analyzed by using content analysis of Crist and Tanner (2003) the results were as follows:

1. Daily-Lifestyles disturbance.
2. Hospital performance, situation has not disreputable, fearful dangerous being.
3. Being the difficulty of working.
4. Atmosphere in the hospital to be changing, become to desert hospital.
- and 5. View change to positive thinking

The study findings provided for more understandings on experiences of professional nurses performance in a hospital during the political unrest situation. Nursing managers can use them as guideline to preparation for next situation.

Keywords : Experiences of professional nurses, Political unrest situation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประชาชนมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันทำให้เกิดการแสดงออกด้วยการชุมนุม มีการรวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและอาจไม่สามารถควบคุมมวลชนที่มารวมตัวกันนั้นได้จนนำไปสู่การจลาจล สร้างความสับสนวุ่นวายและเกิดความเสียหาย (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2553) จากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองของไทยเมื่อเดือนมีนาคม ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2553 มีการชุมนุมทางการเมืองของฝูงชนบริเวณสวนสาธารณะติดกับโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง มีการคุกคามการทำงานของบุคลากรจากการเข้าตรวจค้นโรงพยาบาล ซึ่งเป็นสิ่งที่คาดไม่ถึง เป็นการกระทำที่ผิดหลักสากล เนื่องจากโรงพยาบาลเป็นสถานที่สำหรับรักษาผู้ที่เจ็บป่วยและมีความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นสถานการณ์วิกฤตที่บุคลากรและผู้ป่วยต้องเผชิญ สร้างความหวาดกลัวและรู้สึกไม่มั่นใจในความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน เหตุการณ์รุนแรงจนถึงขั้นมีประกาศสั่งปิดโรงพยาบาล โรงพยาบาลต้องรับผิดชอบการให้บริการรักษาพยาบาล ประสานงานกับโรงพยาบาลต่างๆ เพื่อส่งต่อผู้ป่วย จัดเตรียมสำรองของใช้ เช่น ยา เวชภัณฑ์ อุปกรณ์การแพทย์ การจัดอัตรากำลังในการปฏิบัติงานให้มีเพียงพอตลอด 24 ชั่วโมง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การศึกษาที่ผ่านมาเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สุนีย์ เครานวล และคณะ, 2552) ยังไม่สามารถอธิบายในเชิงลึกของประสบการณ์การเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองได้ ซึ่งสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเกิดขึ้นบ่อยจนเป็นเหตุการณ์หนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ ขณะที่เรื่องที่จะศึกษาเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร มีความรุนแรงจากการใช้อาวุธสงคราม เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นประจำ แต่มีแนวโน้มเกิดบ่อยครั้งขึ้นและยังไม่เคยมีการศึกษาเกี่ยวกับความไม่สงบทางการเมืองในกรุงเทพมหานครมาก่อน ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เข้าใจการปฏิบัติงานจริงและความรู้สึกของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความที่มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบภายใต้กระบวนการตีความเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งอันจะทำให้ได้ข้อค้นพบหรือประเด็นที่เป็นประโยชน์ที่จะช่วยให้ได้แนวทางในการนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอในเชิงนโยบาย หรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติ (กัญญ์จิตา ศรีภา, 2555) และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยาการตีความของ Heidegger เน้นการผ่านกระบวนการตีความหมายประสบการณ์ชีวิตของบุคคล เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตที่เคยได้รับและเข้าใจมาก่อน เข้ากับประสบการณ์ครั้งใหม่ เพื่อที่จะได้รับรู้และให้ความหมายกับประสบการณ์ครั้งใหม่ (Heidegger, 1962) เพื่อค้นหาความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการตีความจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันมาเป็นภาษาที่เป็นสากลที่สามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจได้โดยไม่มีการทำลายหรือบิดเบือนความหมายเดิม (จอห์นพีเจ พิงจาด, 2548) จนกระทั่งได้ข้อมูลที่อิ่มตัว จึงยุติการเก็บข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ พยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 14 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบสายใยเชื่อมโยง (snowball sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย ส่วนเครื่องมือช่วยผู้วิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบบันทึกภาคสนาม เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนคำถามอื่นๆ จะมีการปรับเปลี่ยนข้อคำถามตามเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากโครงการวิจัยผ่านการรับรองของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยและได้รับอนุมัติให้เก็บรวบรวมข้อมูลในโรงพยาบาลตติยภูมิแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ผู้วิจัยติดต่อผู้ประสานงานของฝ่ายการพยาบาลเพื่อระบุผู้ให้ข้อมูล 1-2 คนแรกตามเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นใช้วิธีสอบถามผู้ให้ข้อมูลที่สัมภาษณ์เพื่อหาผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันจนได้ข้อมูลที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย และข้อมูลอิ่มตัวจึงยุติการรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการของ Crist and Tanner (2003) ดังนี้ หลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการถอดเทปแบบ

คำต่อคำและนำการจดบันทึกภาคสนามมาอ่านเพื่อหาประเด็นที่น่าสนใจ คัดแยกข้อความสำคัญและข้อมูลที่โดดเด่นจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนนำมาจัดหมวดหมู่ข้อความที่มีความหมายร่วมกันมาเชื่อมโยงกัน แล้วนำมากำหนดชื่อให้เหมาะสมกับประเด็น เลือกคำให้สัมภาษณ์ที่สนับสนุนประเด็นนั้นๆ เพื่อผูกเป็นเรื่องราวเดียวกัน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล (อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2553) โดยใช้วิธี 1) การอยู่ในสนามวิจัยที่นานพอ คือ ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล โดยมีการสัมภาษณ์อย่างน้อย 2 ครั้ง 2) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล คือ การนำข้อความจากการถอดเทปกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง 3) การตรวจสอบสามเส้า โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจดบันทึกภาคสนามมาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เป็นการใช้ความหลากหลายวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำลักษณะข้อคำถามและผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบให้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสพการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง แบ่งเป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) รมกวนการใช้ชีวิตประจำวัน 2) ทำงานในโรงพยาบาล สถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจ กลัวอันตรายจะเกิดขึ้น 3) เกิดความยากลำบากในการทำงาน 4) บรรยากาศโรงพยาบาลเปลี่ยนไป จากโรงพยาบาลใหญ่กลายเป็นโรงพยาบาลร้าง และ 5) เปลี่ยนมุมมองใหม่ มองเหตุการณ์ในทางบวก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รมกวนการใช้ชีวิตประจำวัน ลักษณะการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ เป็นการปฏิบัติงานแบบพลัด เหวเช้า-บ่าย-ดึก หมุนเวียนพลัดเปลี่ยนตามตารางเวลาที่หน่วยงานกำหนด หลังเลิกงานพยาบาลส่วนหนึ่งเดินทางกลับบ้านหรือหอพักนอกโรงพยาบาลและอีกส่วนหนึ่งอยู่หอพักในโรงพยาบาล ชีวิตประจำวันหลังเลิกงานสำหรับพยาบาลที่อยู่หอพักหรือกิจกรรมที่ทำในเวลาว่าง คือ การออกกำลังกายที่สวนสาธารณะ หรือเดินเที่ยวซื้อของอุปโภคและบริโภค แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองขึ้น ชีวิตประจำวันของพยาบาลเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากต้องถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่ภายในโรงพยาบาลเพื่อความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“รู้สึกอึดอัดที่ต้องถูกจำกัดพื้นที่ ออกไปไหนก็ไม่ได้เพราะปกติถ้าวันไหนไม่ได้ขึ้นเวรก็จะออกไปเดินเล่นซื้อของใช้ตามห้างสรรพสินค้า ถ้าขึ้นเวรเช้าแล้วพอลงเวร ประมาณ 17.00 น. ก็จะ

ไปวิ่งออกกำลังกายที่สวนสาธารณะที่อยู่ติดกับโรงพยาบาล ถ้าเป็นเวรบ่ายขึ้นเวร ประมาณ 15.00 น. ในช่วงเช้านั้นเที่ยงก็จะออกไปซื้อของกินของใช้ที่ซูเปอร์มาร์เก็ตใกล้โรงพยาบาลก่อนขึ้นเวร แต่พอเกิดเหตุการณ์ไม่สงบนี้ขึ้นก็ออกไปไหนไม่ได้เลยเพราะถูกปิดล้อมเอาไว้หมด ต้องอยู่แต่ภายในรั้วของโรงพยาบาลเท่านั้นก็มีอีต๋อข้างอะไรบ้าง แต่จะให้ทำยังไงได้ก็ต้องทนอยู่กันไปเพราะเหตุการณ์มันบีบบังคับให้เป็นแบบนี้ก็เลยได้แต่นอนดูข่าวจากทีวีซึ่งก็มีแต่ข่าวการชุมนุมดูแล้วก็รู้สึกเครียดไม่ได้ผ่อนคลายเลย แต่ก็ไม่รู้จะทำอะไรต้องนอนอยู่แต่ในห้องพักแคบๆ ตลอดเวลา” (ID-11)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของอาหารการกินที่มีจำกัด เนื่องจากไม่สามารถออกไปหาซื้อได้เหมือนยามปกติ ผนวกกับร้านค้าในโรงพยาบาลและบริเวณใกล้เคียงปิดให้บริการ ทำให้ไม่สามารถหาซื้ออาหารปรุงสำเร็จรับประทานได้ จึงต้องใช้อาหารสำเร็จรูปมาปรุงอาหารแทน แม้ว่าโรงครัวของโรงพยาบาลจะมีการส่งอาหารกล่อง ซึ่งประกอบด้วย ข้าวพร้อมกับข้าว 2 อย่าง และขนม 1 อย่าง แต่ระยะหลัง เหลือข้าวพร้อมกับข้าวอย่างเดียว ซึ่งกับข้าวมีแต่เนื้อไก่หรือเนื้อหมู ไม่มีผัก บางวันลักษณะอาหารเหมือนมีแต่เศษเนื้อ ซึ่งทุกคนก็เข้าใจได้ว่าเสบียงเริ่มเหลือน้อยลง ต้องใช้อย่างประหยัดเพื่อสำรองไว้สำหรับวันอื่น พยาบาลเล่าว่า บางวันที่ทำงาน เจ้าหน้าที่ช่วยกันหุงข้าวและทอดไข่รับประทานเป็นอาหารกลางวันเพื่อประทังชีวิต ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“แต่ต้องลำบากนิดหนึ่งเรื่องข้าวปลาอาหาร อย่างเช่น ร้านเซเว่นอีเลฟเว่นที่เปิดตลอด 24 ชั่วโมง ไม่เคยปิดเลยก็ยังปิดหมดเลยนะ...ไม่มีใครขาย มันก็เจียบหมดเลย เราก็ต้องกินแต่ของแห้ง...แล้วข้าวที่โรงครัวเอามาให้มันก็จะเหมือนเศษหมูเป็นชิ้นเล็กๆ และเส้นหมี่น้ำใส ไม่มีผัก ใส่เพิ่มก็เป็นลักษณะเหมือนที่เขาเอาไว้ใช้สำรองในยามฉุกเฉินเท่านั้น แต่พวกเราพยายามช่วยกันมีทั้งพี่หัวหน้าด้วย หมอด้วย พยาบาลด้วยไปช่วยกันหาซื้ออาหารและของแห้ง เช่นพวกไข่เอามาไว้เจียว มาเก็บสำรองไว้” (ID-2)

ในขณะที่กลุ่มผู้ชุมนุมที่มาอยู่บริเวณหน้าโรงพยาบาลมีการปราศรัยโดยใช้เครื่องขยายเสียงทำให้เสียงดังมาถึงหอพักพยาบาล แม้บางช่วงจะไม่มีปราศรัย แต่ก็เปิดเพลงเสียงดัง บางช่วงมีเสียงปืนซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อการทำงานของพยาบาล แต่พยาบาลต้องพยายามนอนพักให้ได้ท่ามกลางเสียงดังจากการชุมนุม โดยการอุดหูและใช้หมอนปิดหูทั้งสองข้าง บางรายไม่สามารถนอนหลับได้ ทำให้รู้สึกอ่อนเพลียในเวลาทำงาน ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“ในเรื่องของการนอนหลับก็มีส่วนรบกวน คือ มีเสียงดังมากตลอดทั้งวันทั้งคืน เป็นเสียงดังจากเครื่องขยายเสียงบ้าง การจุดไฟหรือการยิงปืนขึ้นฟ้าบ้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของเร ทำให้เราเกิดความกังวล นอนไม่หลับ ในการขึ้นปฏิบัติงานก็รู้สึกว่ามันจะเพลียมากขึ้น” (ID-7)

2. ทำงานในโรงพยาบาล สถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจ กลัวอันตรายจะเกิดขึ้น ในการปฏิบัติงานของพยาบาลที่อยู่ระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง แม้จะอยู่ในโรงพยาบาลแต่ก็มีความรู้สึกเหมือนอยู่ในสงคราม เนื่องจากได้ยินทั้งเสียงปืนและเสียงระเบิดดังตลอดเวลา มีทหารยืนถือปืนอยู่รอบโรงพยาบาล ความรู้สึกกลัวได้รับอันตราย กลัวตายและกลัวถูกหลอกหลง แต่สิ่งที่พยาบาลกลัวมากที่สุด คือ กลัวผู้ป่วยจะไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ หากมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น ผู้ป่วยไม่สามารถหนีได้ พยาบาลจะช่วยผู้ป่วยได้อย่างไร เป็นสิ่งที่พยาบาลคิดอยู่ในใจตลอดเวลาและไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น พยาบาลจะไม่ทิ้งผู้ป่วย ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“ในความรู้สึกตอนนั้นคือ ขอให้คนไข้ทุกคนได้ย้ายออกไปเพื่อความปลอดภัย ไม่ไหวแน่ ถ้าทุกคนจะอยู่ เพราะกลุ่มกองกำลังข้างหน้า เราไม่รู้ว่าจะเป็นยังไง เพราะตอนกลางคืนเขาก็มาประกาศว่าจะมาปะทะเปิดไฟโรงพยาบาล ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่เขาจะบุกเข้ามา เพราะเขามีอาวุธครบมือ... ระหว่างที่เรารักษาการณ์อยู่ก็ได้ยินเสียงประทัด เสียงปืนบ้างก็ไม่แน่ใจว่าอันไหนเป็นของจริง เพราะว่ามันมีเสียงปั้ง ๆๆ ตลอดเวลา ก็รู้สึกกลัวนะค่ะ เพราะไม่รู้ว่าลูกกระสุนจะมาโดนเราหรือคนไข้หรือเปล่า” (ID-7)

เมื่อมีผู้ชุมนุมบุกเข้ามาในโรงพยาบาล เดินสำรวจ ตรวจสอบตราสถานที่ต่างๆ ส่งเสียงโห่ร้อง ปาขวดแก้วลงพื้นและทางเดินต่างๆ บางคนพยายามเปิดประตูอาคารเพื่อเข้ามาด้านในหน่วยงานพยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่ขึ้นปฏิบัติงานต้องปิดไฟ แอบอยู่ใต้โต๊ะ บางรายคลานเข้าไปหลบอยู่ใต้เก้าอี้ งัดการใช้เสียง เพื่อให้บุคคลภายนอกคิดว่าไม่มีใครอยู่ในหน่วยงาน พยาบาลบางรายเล่าว่า ย้ายจากที่ทำงานเดิมมาใช้อาคารอื่นเป็นสถานที่ทำงานชั่วคราวแต่ไม่มีแหล่งสื่อสารข้อมูลจากภายนอก ต้องโทรศัพท์ถามเหตุการณ์จากเพื่อนที่ทำงานหน่วยงานอื่น หากมีคนบุกเข้ามาก็ไม่รู้จะหนีไปทางไหนได้ เพราะไม่คุ้นเคยกับอาคารนี้มาก่อน ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“พอมีเสียงปืนเสียงระเบิดดัง ทำให้ต้องหลบโดยต้องมุดเข้าไปอยู่ใต้โต๊ะในขณะที่เรายังใส่ชุดพยาบาล ใส่หมวกพยาบาลอยู่เลย เพราะไม่รู้ว่าจะมีอะไรเข้ามาทางไหนได้บ้าง (หยุดเล่าแล้วเช็ดน้ำตา)...อย่างน้อยก็เป็นเรื่องความหวาดกลัวต่างๆ ความอึดอัดใจว่าทำไมเราก็คือเป็นโรงพยาบาลนะค่ะ แม้แต่ในสงครามเขาก็ยังละเว้นไว้ให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย แต่เราเองรู้สึกเหมือนอยู่ในสงครามเองเลย ไม่มีความปลอดภัยให้กับตัวเราเองแม้ว่าเราจะยังใส่ชุดพยาบาลอยู่เลย...เจอเหตุการณ์แบบนี้เป็นใครก็ต้องกลัวเพราะปืนหรือระเบิดมันก็คงไม่ปราณีพยาบาลเหมือนกัน” (ID-1)

เมื่อเกิดเหตุการณ์มีผู้บุกรุกเข้ามาในโรงพยาบาล ผู้บริหารตระหนักถึงความปลอดภัยของทุกคน จึงห้ามไม่ให้พยาบาลเข้า-ออกนอกสถานที่ หากใครอยู่ในห้องพักให้อยู่เฉพาะในห้องพัก ไม่ให้เข้ามาปฏิบัติงาน ส่วนพยาบาลที่ขึ้นปฏิบัติงานในเวรบายให้ทำงานต่อจนถึงเช้า ไม่อนุญาตให้ออก

จากหน่วยงานจนกว่าจะเช้าวันรุ่งขึ้น สำหรับพยาบาลที่พักนอกโรงพยาบาลแล้วว่า เหมือนทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากต้องมีทหารคอยคุ้มกันไปรับ-ส่งเพื่อเข้ามาทำงานในโรงพยาบาล และกลับที่พัก เมื่อสถานการณ์รุนแรงขึ้น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลให้ทุกคนเข้ามาพักในโรงพยาบาล ระหว่างที่ออกไปเก็บเสื้อผ้าและกลับเข้ามาในโรงพยาบาล เกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับทหาร ทำให้ต้องหาที่หลบภัยกระสุน บางช่วงต้องวิ่ง บางช่วงต้องคลาน ต้องหมอบเหมือนอยู่ในสนามรบ ซึ่งในชีวิตไม่เคยคิดว่าตนเองจะเผชิญกับเหตุการณ์แบบนี้ ทั้งๆ ที่มีความเชื่อมาตลอดว่าโรงพยาบาลเป็นสถานที่ปลอดภัย ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“ตอนนั้นอยู่หอพักนอกโรงพยาบาลก็ไม่ได้กลับบ้านนะ นอนอยู่หอเพื่อ stand by รอเรียกให้มาช่วยงานเพราะเราทำงานอยู่แต่เวรเช้าอยู่แล้ว...พอมีข่าวว่ามีการยิงกันมากขึ้นและแฉะๆ หอที่พักอยู่ก็มีคนถูกยิงตาย ทางโรงพยาบาลก็เลยแจ้งให้พยาบาลทุกคนที่อยู่หอข้างนอกให้กลับเข้ามาพักในโรงพยาบาลให้หมดโดยจัดรถไปรับกลับซึ่งมีพยาบาลเหลืออยู่แค่ประมาณ 10 กว่าคน รถตู้ที่มารับก็ต้องจอดอยู่หน้าปากซอยไม่สามารถเข้ามารับถึงด้านในหอพักได้...พยาบาลทั้งหมดต้องเดินออกมาพร้อมกับมีทหารมาคอยคุ้มกันให้ สภาพตอนนั้นก็เหมือนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องมีทหารคอยคุ้มกันครุเวลาไปทำงาน ช่วงนั้นมีการยิงกันมาก มีเสียงปืนดังอยู่ตลอดเวลาเลยต้องมีทหารประกบพยาบาลมา 1 ต่อ 1 เลย เพื่อพากันวิ่งออกมาจากหอ แล้วเวลาวิ่งออกมาต้องคอยหลบอยู่ตามเสาไฟฟ้าเป็นระยะๆ ตอนวิ่งออกมากับทหารก็กลัวถูกหลกหลิงยิงตายเหมือนกันนะเพราะรู้สึกว่าการจะเป็นเป้าถูกยิงมากกว่า แต่ทหารยังมีเสื้อเกราะกันกระสุน ส่วนเรามีแต่เสื้อผ้าธรรมดาขนาดยังกันไม่ให้เปียกน้ำไม่ได้เลยนับประสาอะไรกับลูกปืน ก็จะไม่ให้กลัวถูกยิงตายได้ยังไงเพราะตอนที่วิ่งออกมาตามซอยเห็นคนนอนตายจมกองเลือดอยู่ไม่รู้เหมือนกันว่าเป็นอะไรตายและตายตั้งแต่ตอนไหน พอเห็นอย่างนั้นแล้วทหารก็โอบไหล่เราพากันวิ่งออกมาอย่างรวดเร็ว” (ID-12)

3. เกิดความยากลำบากในการทำงาน เมื่อเหตุการณ์รุนแรง มีการใช้ปืนและระเบิดในสถานที่ชุมนุม กระสุนบางส่วนตกเข้ามาในโรงพยาบาล ทำให้เกิดความเสียหายของหลายอาคารโดยเฉพาะอาคารที่อยู่ติดถนนซึ่งเป็นอาคารของหอผู้ป่วยใน ผู้บริหารตระหนักถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตของผู้รับบริการและผู้ให้บริการหากยังใช้อาคารดังกล่าวให้บริการทางการแพทย์ จึงมีนโยบายให้ย้ายผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวอยู่ใกล้กับกลุ่มผู้ชุมนุมเข้าไปยังหอผู้ป่วยด้านในของโรงพยาบาล หากผู้ป่วยรายใดที่สามารถกลับไปพักที่บ้านได้จะถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล รายใดที่ยังต้องการการรักษาต่อจะถูกย้ายไปอยู่อาคารด้านในที่ปลอดภัยกว่า สำหรับการย้ายผู้ป่วยก็มีความยากลำบากและดูยุ่งยากเนื่องจากต้องทำงานแข่งกับเวลา นอกจากนี้ผู้ป่วยที่ยังต้องรักษาตัวในโรงพยาบาลจะมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ติดตัวจำนวนมาก ทำให้ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียกับผู้ป่วย เช่น

การย้ายผู้ป่วยอาการหนักต้องย้ายไปทั้งเตียงพร้อมอุปกรณ์ช่วยชีวิตต่างๆ ซึ่งต้องมีทั้งเจ้าหน้าที่ขึ้นเตียง เจ้าหน้าที่ช่วยปั๊ม Ambu bag รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ต้องดูแลอุปกรณ์การแพทย์ต่างๆ ที่ติดอยู่กับตัวผู้ป่วย ในระหว่างการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย มีเสียงระเบิดดังตูม เสียงดังก้องสนั่นหวั่นไหว พร้อมกับตามมาด้วยเสียงปืนดังเข้ามาในโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ที่ทำการย้ายผู้ป่วยตระหนกตกใจ ต่างพากันหลบเข้าใต้เตียงผู้ป่วย บ้างก็ขึ้นเตียงผู้ป่วยด้วยความรวดเร็วแบบไม่คิดชีวิต จนลืมไปว่าผู้ป่วยที่กำลังเคลื่อนย้ายนั้นคือผู้ป่วยโรคหัวใจ ต้องเคลื่อนย้ายอย่างระมัดระวัง และเมื่อย้ายที่ทำงานใหม่ก็เกิดความไม่คุ้นชินกับสถานที่และความไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์การแพทย์ ทำให้ดูแลผู้ป่วยได้ไม่เต็มที่ ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“ตอนย้ายที่ทำงานไปใช้สถานที่ของห้องผ่าตัดก็รู้สึกไม่คุ้นกับสถานที่ใหม่ เพราะปกติ ICU จะเป็นห้องโล่งๆ เตียงผู้ป่วยจะอยู่เรียงเป็นแถวทั้งหมดมี 8 เตียง มีพยาบาลเจ้าของไข้นั่งเฝ้าสังเกตอาการอยู่ปลายเตียงแต่ละเตียง มีเครื่อง monitor ให้ดู...แต่สถานที่ใหม่นี้เป็นห้องผ่าตัด มีไฟดวงใหญ่ 3 ดวง อยู่กลางห้อง มีสายออกซิเจนสำหรับดมยาห้อยเต็มไปหมด อุปกรณ์ก็มีแค่เครื่องวัดความดันแบบธรรมดา โต๊ะสำหรับให้พยาบาลนั่งทำงานก็ไม่มี” (ID-8)

4. บรรยากาศโรงพยาบาลเปลี่ยนไป จากโรงพยาบาลใหญ่กลายเป็นโรงพยาบาลร้าง
เมื่อโรงพยาบาลประกาศปิดให้บริการ หลังจากย้ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาลหมดแล้ว สภาพภายในโรงพยาบาลจึงเงียบ พื้นที่ต่างๆ ในโรงพยาบาลดูสุกปรกเนื่องจากไม่มีคนทำความสะอาด ทำให้ดูเหมือนเป็นโรงพยาบาลร้าง ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ เหลือเพียงเจ้าหน้าที่บางส่วนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต่างจากภาวะปกติที่มีผู้คนมากมายทั้งผู้ป่วย แพทย์ พยาบาล นักเรียน นักศึกษาและผู้ที่มาติดต่อธุระต่างๆ เดินกันจนแทบไม่มีพื้นที่ว่าง แต่ในขณะนี้โรงพยาบาลเงียบมาก ทำให้รู้สึกวังเวงและอ้างว้าง ยิ่งช่วงเวลากลางคืน บรรยากาศที่เงียบมีกระแสลมพัดเอื่อยๆ ยิ่งทำให้พยาบาลรู้สึกกลัวกับสภาพโรงพยาบาลที่เปลี่ยนแปลงไป จากโรงพยาบาลใหญ่กลายเป็นโรงพยาบาลร้าง ทำให้รู้สึกเศร้าและสะท้อนใจ บางรายรู้สึกใจหาย และส่งสารโรงพยาบาลที่ไม่มีผู้ป่วย ไม่มีคนอยู่ทำงาน ไม่มีแม้แต่สุนัขที่เคยอาศัยอยู่บริเวณอาคารต่างๆ ไม่มีเสียงเห่าหอนเหมือนทุกครั้ง บรรยากาศเงียบสนิท ไม่คิดว่าที่นี่คือพื้นที่ใจกลางเมืองหลวงที่เป็นแหล่งธุรกิจใหญ่ จากเมืองไม่เคยหลับจะมีสภาพเงียบแบบนี้ มันเป็นเหตุการณ์ที่เศร้า สะท้อนใจมาก ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“สภาพโรงพยาบาลตอนนั้นก็คือ ไม่มีคนใช้เหลืออยู่สักคน โรงพยาบาลใหญ่ขนาดนี้ไม่เคยรู้สึกว่างเปล่าและเงียบขนาดนี้ เคยคนใช้ทุกเตียงว่างหมด โรงพยาบาลก็เปิดมาเป็น 100 ปีแล้ว นี่เป็นครั้งแรกที่ไม่มีคนใช้...ทางเดินก็มีตุ๊กตๆ สลัวๆ เพราะแสงไฟน้อย ...แม้แต่เสียงลมพัดยังไม่ได้ยินเลย รู้สึกเงียบวังเวง น่ากลัวจนขนลุกเลย สภาพโรงพยาบาลเราเป็นโรงพยาบาลร้างไปซะแล้ว” (ID-1)

“หลังจากนั้นเขาก็ย้ายคนไข้ออกจากโรงพยาบาลไปหมดเลย สภาพโรงพยาบาลตอนนั้นมันร้างมาก เหมือนในหนังเลยที่เป็นโรงพยาบาลร้างแล้วก็มิไปไม่ปลิวเต็มไปหมด บริเวณหน้าห้องฉุกเฉินที่เพิ่งสร้างใหม่ ป้ายชื่อตึกจะเป็นสีแดงๆ ป้ายใหญ่ๆ หนูมาเดินกับพี่หัวหน้ามาดูสภาพตึกทั่วไป ตอนช่วงเย็นๆ ประมาณ 3-4 โมงเย็น มันเป็นสภาพที่เงียบมากซึ่งโรงพยาบาลของเราไม่เคยมีสภาพที่เงียบแบบนี้มาก่อนตั้งแต่เปิดโรงพยาบาลมา มีทั้งเศษใบไม้และสภาพที่ดูครึ้มๆ อึมครึมๆ ดูเหมือนไม่ใช่โรงพยาบาล บอกได้เลยว่ามันเหมือนเป็นโรงพยาบาลร้างชัดๆ เลย คิดว่าทำไมมันต้องเกิดกับประเทศเราด้วยก็ไม่รู้ ประเทศเราทำไมต้องเป็นแบบนี้ด้วย มันเป็นเหตุการณ์ที่เศร้าสะเทือนใจมากๆ” (ID-7)

5. เปลี่ยนมุมมองใหม่ มองเหตุการณ์ในทางบวก เมื่อพยาบาลบางส่วนยังต้องทำงานและใช้ชีวิตประจำวันอยู่กับสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้ชุมนุมมีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่มีการนัดหมายว่าจะสลายตัว แต่กลับเข้ามาอยู่ใกล้โรงพยาบาลมากขึ้น ส่งผลกระทบหลายอย่างต่อการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินชีวิตประจำวันของพยาบาล แต่หากเปลี่ยนมุมมองใหม่ มองเหตุการณ์ในทางบวกก็จะพบว่าในวิกฤตก็ยังมีความมีโอกาส อย่างมองว่าเป็นเรื่องร้ายอย่างเดียว เพราะในยามปกติอาจไม่ได้เห็นแง่มุมดีๆ เหล่านี้ โดยบางรายคิดว่าในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบนี้ทำให้จำนวนผู้ป่วยที่ต้องดูแลน้อยลงจากเดิม ทำให้พยาบาลทำงานน้อยลง เหนื่อยน้อยลง และเมื่อไม่มีผู้ป่วยเหลืออยู่ในโรงพยาบาล พยาบาลที่พักอยู่นอกโรงพยาบาลไม่สามารถเดินทางเข้ามาทำงานได้ จึงมีวันหยุดมากขึ้น ได้หยุดงานยาวหลายวัน บางคนถือเป็นโชคดีทำให้ได้กลับบ้านที่ต่างจังหวัด และพยาบาลจบใหม่มีเวลาในการปรับตัวเกี่ยวกับเวลาอนและเวลาทำงานที่ไม่เหมือนปกติ ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“เอาความรู้สึกส่วนตัวเลยนะคะ มี 2 แง่ค่ะ แง่ที่ 1 รู้สึกดีใจ...คิดเหมือนเพื่อนคนอื่นๆ เวลาเกิดเหตุการณ์แบบนี้เราจะได้หยุด ได้กลับบ้าน เราเป็นน้องใหม่เราอาจจะไม่ได้หยุดหรือว่าเราอาจจะได้หยุดก็ได้...แต่ตอนนั้นหนูได้หยุด ประมาณ 3-4 วัน ก็รู้สึกดีเพราะได้นอนพักอยู่หอข้าง แม้จะไม่ได้กลับบ้านเหมือนเพื่อนก็ตาม และที่ดีอีกอย่างหนึ่งคือ หนูได้อยู่แต่เวรเช้า ไม่ต้องอยู่เวรบ่ายและเวรดึก ไม่ต้องอดนอน ยังมีชีวิตเหมือนคนอื่นที่ทำงานปกติ ได้นอนตอนกลางคืน กลางวันทำงาน เพราะหนูเพิ่งเรียนจบเป็นน้องใหม่ยังปรับเวลานอน เวลาทำงานไม่ได้เลยคะ ยังไม่ชินกับการอดนอนเหมือนพวกพี่ๆ เขา” (ID-4)

จากเหตุการณ์ที่มีแต่ความรุนแรงและไม่ปลอดภัยนี้ ทุกคนจึงอยู่ภายใต้ความกลัวแต่ก็ยังไม่มีสิ่งที่จะช่วยเหลือนแบ่งปันกันทั้งสิ่งของและน้ำใจ เพราะทุกคนเหมือนลงเรือลำเดียวกันต้องช่วยเหลือนกัน เมื่อยามคับขันอันตราย เห็นความรักความสามัคคีกันของคนในหน่วยงานที่ช่วยกันทำความสะอาด

สถานที่โดยไม่คิดว่าเป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง ในยามเดือดร้อนมีการพ้องพันเรื่องกฎระเบียบ การเฝ้าไข้ของญาติผู้ป่วยโดยให้อยู่นอนเฝ้าได้ ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างพยาบาลและญาติผู้ป่วยดีขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจกัน สัมพันธภาพระหว่างแพทย์และพยาบาลดีขึ้นจากที่เคยเป็นแค่ผู้ร่วมงานกัน ก็พูดคุยกันมากขึ้น แพทย์ผู้ช่วยคอยช่วยเหลือดูแลความปลอดภัยให้พยาบาล พยาบาลก็ทำอาหารและแบ่งให้แพทย์ได้รับประทานด้วย ได้เพื่อนใหม่เพิ่มขึ้นจากคนที่อยู่ ICU พบเจอผู้อื่นน้อยก็เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้าง ได้รู้จักเพื่อนต่าง ward เพิ่มขึ้น ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“ตอนนั้นก็จะมีห้องหนึ่งที่เป็นห้องรวมพลของทุกคน ทุกคนก็จะมาอยู่รวมกันที่ห้องนี้ ใครมีของอะไรก็มาแบ่งกันกินกันใช้ มากินข้าว ดูทีวี มานอนรวมอยู่ด้วยกัน ประมาณ 4-5 คน จากปกติที่ห้องหนึ่งจะอยู่กันแค่ 2 คน ก็รู้สึกอุ่นใจขึ้น รู้สึกว่าเป็นข้อดีเหมือนกันนะว่าเวลาคับขัน อันตรายพยาบาลอย่างเราก็มีน้ำใจช่วยเหลือเอื้อแบ่งปันกัน จากคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อนก็ได้รู้จักกัน จากคนที่ไม่สนิทกัน ไม่เคยคุยกันก็ได้มาคุยกันในตอนนี้ ได้กินข้าวร่วมกัน ได้มีเพื่อนใหม่เพิ่มขึ้น ในวิกฤติแบบนี้ก็มีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นได้เหมือนกัน” (ID-11)

สำหรับพยาบาลบางคนที่ผ่านมาเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองนี้มาแล้ว ต้องผ่านความลำบากและความกลัวหลายอย่างทำให้รู้สึกว่าเป็นประสบการณ์ที่ทำให้ตนเองมีภูมิคุ้มกันหากต้องเจอกับเหตุการณ์แบบนี้ก็คงปรับตัวได้ มีการจัดการกับตัวเองได้ สามารถช่วยเหลือจัดการกับคนอื่นได้และยังเป็นบทเรียนสอนให้รู้จักเตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอีก นอกจากนี้ยังเป็นประสบการณ์ชีวิตเป็นเรื่องเล่าที่สามารถเล่าให้คนอื่นฟังได้ว่าครั้งหนึ่งในชีวิตเคยทำงานที่เหมือนอยู่ในสงคราม อยู่ในสนามรบมาแล้ว ดังที่พยาบาลได้กล่าวว่า

“เหมือนกับเป็นการฝึกเป็นผู้บริหาร ว่าเราจะย้ายตึกไปไหนเราจะต้องเตรียมอะไรไปบ้าง คนไข้ประเภทไหนควรอยู่มุมไหน...เราต้องย้ายคนไข้คนไหนไปก่อนไปหลัง ถ้าต้อง refer คนไข้ต้องทำอะไรบ้าง ติดต่อประสานงานกับแพทย์อย่างไร โดยตำแหน่งที่เราเป็นหัวหน้าเวร เราต้องมีการจัดการบริหารคนและสิ่งของเครื่องใช้อย่างไรให้เหมาะสมและเพียงพอกับสถานการณ์ ต้องรู้จักมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะกับความสามารถของแต่ละคน นอกจากนี้ก็ยังเป็นการฝึกตนเองให้มีความคิดที่รวดเร็วและแม่นยำในการทำงานที่ต้องแข่งกับเวลา และฝึกให้มีสติอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นที่พึ่งให้กับคนอื่นได้...นี่คือส่วนดี” (ID-3)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายตามประเด็นที่นำเสนอในผลการวิจัย ดังนี้

1. รบกวนการใช้ชีวิตประจำวัน จากผลการวิจัยพบว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวันทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติ พยาบาลเกิดความรู้สึกอึดอัด ขาดอิสรภาพ เกิดความคับข้องใจและเครียดจากการถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่แต่ภายในโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังมีเสียงดังรบกวนการนอนหลับพักผ่อน ส่งผลต่อสุขภาพจิตทำให้พยาบาลวิชาชีพต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา (2555) เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเป็นการกระทำเพื่อขจัดความวิตกกังวลของบุคคล ช่วยให้บุคคลรู้สึกสบายใจขึ้นและช่วยให้มีจิตใจที่มีความสุขพอสมควรสำหรับการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังเช่นในการวิจัยนี้ พยาบาลมีความยากลำบากในการซื้ออาหารรับประทาน จึงรับประทานแต่อาหารที่ทางโรงครัวของโรงพยาบาลจัดให้ แม้ว่าปริมาณอาหารลดลง ความน่ารับประทานจะลดลง แต่พยาบาลคิดในแง่ดีว่าเป็นการลดความอ้วนไปในตัว ส่วนเสียงดังรบกวนจากเครื่องขยายเสียงที่มีการปราศรัย การเปิดเพลงเสียงดัง บางช่วงมีเสียงปิ่นและระเบิดดังขึ้น พยาบาลต้องทนใช้ชีวิตท่ามกลางเสียงดังอยู่ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน แม้ว่ารู้สึกทรมาน หงุดหงิด และสุขภาพจิตเสีย แต่ก็พยายามหาวิธีที่จะปรับตัวพักผ่อนนอนหลับให้ได้ บางคนใช้หมอน 2 ใบมาปิดหูเวลานอน บางคนเปลี่ยนมาใส่หูฟังเพลงแทน เมื่อไม่สามารถควบคุมหรือปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมได้ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดก็คือการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรชีวิตประจำวันได้ตามสมควร

2. ทำงานในโรงพยาบาล สถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจ กลัวอันตรายจะเกิดขึ้น จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป พยาบาลวิชาชีพสะท้อนให้เห็นความรู้สึกขณะที่อยู่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองนั้น แม้ว่าจะปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลแต่ก็มีความรู้สึกเหมือนปฏิบัติงานอยู่ในสงคราม อยู่ท่ามกลางสมรภูมิรบ สภาพแวดล้อมรอบตัวมีแต่อันตราย และไม่คาดคิดว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นในโรงพยาบาล เพราะตามหลักสากลแล้วแม้กระทั่งในยามสงครามหรือความขัดแย้ง ผู้ระหว่างประเทศ โรงพยาบาล รถพยาบาล เครื่องมือทางการแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ต้องได้รับการคุ้มครองจากทุกฝ่ายให้มีความปลอดภัย และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามหลักมนุษยธรรมได้อย่างเต็มที่ แต่อาจเกิดจากความเข้าใจผิดของผู้ชุมนุมว่าโรงพยาบาลไม่ให้ความร่วมมือ จึงเกิดความไม่ไว้วางใจและบอกว่าโรงพยาบาลเป็นฝ่ายตรงข้าม ทำให้เกิดการ

บุกรุกเพื่อตรวจค้นโรงพยาบาลขึ้น ดังนั้นโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายต้องปฏิบัติงานด้วยความ เป็นกลาง สอดคล้องกับแนวทางขององค์การกาชาดและสภาเลี้ยววงเดือนแดงที่มีจุดมุ่งหมายหลัก ประการเดียวคือ เพื่อป้องกันและบรรเทาความทุกข์ทรมานของมวลมนุษย โดยไม่เลือกปฏิบัติ และ เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยยึดหลักการกาชาด 7 ประการ (คณะกรรมการกาชาด ระหว่างประเทศ ประจําภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง, 2544) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการทำงาน ประกอบด้วย มนุษยธรรม ความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดความเป็นกลาง ความเป็นอิสระ การให้บริการอย่าง อาสาสมัคร เอกภาพ และความเป็นสากล พยาบาลวิชาชีพยังสะท้อนความรู้สึกไม่ปลอดภัยทั้งชีวิต ตัวเองและผู้ป่วย รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากเหตุการณ์มีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ส่งผลให้เกิดความกลัวซึ่งเป็นอารมณ์พื้นฐานที่ตอบสนองทางอารมณ์ต่อการถูกคุกคามหรือภัยอันตราย สอดคล้องกับ วิลลิสสัน พงษ์โสภา (2555) ที่กล่าวว่า ความกลัวเป็นผลจากสิ่งเร้าที่ทำให้ร่างกาย ได้รับความเจ็บปวดหรือตกใจ มักเกิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ค่านิยม และประสบการณ์ที่ได้รับ ส่งผลต่อ การเปลี่ยนแปลงของระบบการทำงานของร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว หายใจเร็ว ปากคอแห้ง เหงื่อออก ขนลุกชัน กล้ามเนื้อเกร็ง และระดับน้ำตาลในเลือดสูง เกิดปฏิกิริยาที่พร้อมจะสู้หรือหนี ในรายที่มีปฏิกิริยารุนแรงอาจมีอาการตื่นตระหนก กลัวสุดขีด สับสน มึนงง อาจทำสิ่งต่างๆ ไป โดยไม่รู้สีกตัว ขาดสติในการควบคุมพฤติกรรม ทำให้บุคคลไม่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้อย่าง เหมาะสม อาจทำให้เกิดความเครียดและวิตกกังวลมากขึ้น ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานระหว่างสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง จึงต้องพยายามควบคุม อารมณ์ขณะปฏิบัติงานภายใต้ความกดดันและความยุ่งยากของเหตุการณ์ให้สามารถดำรงชีวิตและ ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม เป็นที่พึ่งให้กับผู้ป่วยได้ เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่คุกคามต่อชีวิตและความปลอดภัย

3. เกิดความยากลำบากในการทำงาน จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ความ ไม่สงบทางการเมืองต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของทุกคนโดยเฉพาะความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็น สิ่งแรกที่พยาบาลนึกถึง ทั้งนี้เพราะสถานการณ์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา แต่เนื่องจากไม่มี แนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการย้ายผู้ป่วยเมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ ทำให้เกิดความซุลมุน วุ่นวาย ย้ายผู้ป่วยไปอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของผู้ป่วย เช่น การย้ายผู้ป่วยจาก ICU ไปอยู่ที่ห้องผ่าตัด ทำให้อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ไม่เพียงพอ การทำงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องมี การปรับเปลี่ยน ดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทำให้ไม่สามารถดูแลผู้ป่วย ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากความไม่พร้อมใช้ของเครื่องมือและสถานที่ การอพยพเคลื่อนย้ายออกจาก ที่เกิดเหตุจัดเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญเมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ซึ่งเป็นวิธีการ ช่วยลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังเห็นได้จากเหตุการณ์การชุมนุมบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

เมื่อปี พ.ศ. 2553 ที่เกิดมีการยิงกัน ทำให้โรงพยาบาลราชวิถีเป็นพื้นที่อันตราย เพราะกระสุนปืน อาจหลงเข้ามาในโรงพยาบาลและอาจมีผู้ชุมนุมวิ่งหนีเข้ามาในโรงพยาบาล การแก้ไขในขณะนั้น คือ ผู้บริหารโรงพยาบาลสั่งการย้ายผู้ป่วยจากตึกสะอาดซึ่งอยู่ติดอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิมายังตึกสิรินธร เพื่อป้องกันกระสุนที่อาจหลงเข้ามาซึ่งจะเกิดอันตรายต่อผู้ป่วยและเจ้าหน้าที่ได้ สำหรับโรงพยาบาล ที่เป็นสนามศึกษานี้ มีการอพยพเคลื่อนย้ายผู้ป่วยออกจากพื้นที่โดยเร็วเพื่อความปลอดภัยทั้งตัวผู้ป่วย และพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วย เป็นการทำให้หน่วยงานมีขนาดเล็กลงง่ายสำหรับการบริหารจัดการ และสามารถนำแนวทางการอพยพเคลื่อนย้ายนี้มาปรับใช้ได้คือ ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ ของผู้ป่วย โดยให้ผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ผู้ป่วยที่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ ได้รับการพิจารณาอพยพไปก่อน จัดให้มีสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับผู้ป่วยที่อพยพย้ายไป ให้ความช่วยเหลือบริการในการดำรงชีพและระบบสุขลักษณะตามสมควร จัดให้มีการรักษาพยาบาล และบริการการแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่อพยพ และต้องจัดให้มีระบบการรักษาความสงบเรียบร้อย ในพื้นที่อพยพ อาจต้องขอกำลังความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครตามความสมควร เพื่อให้การอพยพเคลื่อนย้ายมีประสิทธิภาพและความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ อุบล ยี่เอ็ง (2553) ที่กล่าวในเรื่องการเผชิญภัยพิบัติ กรณีความไม่สงบทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วง 12 มีนาคม ถึง 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เกี่ยวกับระบบการส่งต่อผู้ป่วยเจ็บไปยังสถานพยาบาลที่เหมาะสม ต้องมีการวางแผนการนำส่งโรงพยาบาลต่างๆ ตามขีดความสามารถในการรักษาพยาบาลของ โรงพยาบาลนั้นๆ หมุนเวียนกันไปในแต่ละครั้งที่นำส่ง เพื่อไม่ให้มีผู้ป่วยไปกระจุกตัวที่โรงพยาบาลใด โรงพยาบาลหนึ่งมากเกินไป โดยประสานงานกับโรงพยาบาลภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ใกล้เคียง ให้เข้ามามีส่วนร่วม มีการติดต่อขอความร่วมมือในการนำส่งผู้ป่วยเจ็บและวางแผนจัดลำดับการนำส่ง ผู้เจ็บป่วย เรียงตามความรุนแรงและตามขีดความสามารถของโรงพยาบาลนั้นๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ป่วย ดังนั้นหากมีการวางแผนและการเตรียมความพร้อมที่ดีก็จะสามารถลดความยากลำบากในการทำงานเมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองขึ้น

4. บรรยาการที่โรงพยาบาลเปลี่ยนไป จากโรงพยาบาลใหญ่ กลายเป็นโรงพยาบาลร้าง
ผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า สถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบด้านจิตใจ ต่อผู้ที่อยู่ปฏิบัติงานในขณะนั้นเป็นอย่างมาก ทำให้พยาบาลขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน นอกจากความรู้สึกกลัวกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแล้ว พยาบาลยังมีความรู้สึกเศร้าใจ หดหู่ กับสภาพโรงพยาบาลที่เห็นและการรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด รู้สึกวิตกกังวล เครียด คับข้องใจ เหมือนคนตกงาน ไม่รู้จะทำอะไร รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า พยาบาลวิชาชีพมีความรู้สึกที่ว่า โรงพยาบาลเปรียบเสมือนบ้านหลังที่ 2 ของตนเองที่เคยให้ทั้งความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย และความก้าวหน้าในชีวิตการทำงาน การปฏิบัติงานในยามปกติที่คึกคักเต็มไปด้วยผู้คน โรงพยาบาล

เป็นสถานที่ตื่นอยู่ตลอดเวลา ไม่เคยหลับแม้ในเวลากลางคืน เนื่องจากมีแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ทำงานตลอด 24 ชั่วโมง ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ แต่ในวันนี้กลายเป็นโรงพยาบาลร้างไปแล้ว ความรู้สึกดังกล่าวเป็นความคับข้องใจของพยาบาลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา (2555) ที่กล่าวว่า ความคับข้องใจ เป็นสภาวะที่บุคคลไม่สามารถได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ปรารถนา อันเนื่องมาจากมีสถานการณ์หรืออุปสรรคขัดขวาง ทำให้ไปไม่ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกผิดหวัง เสียใจ ท้อแท้ เกิดความไม่สบายใจ เหมือนสภาพโรงพยาบาลในขณะนั้นที่พยาบาลรับรู้ได้ คือโรงพยาบาลมีสภาพรกร้างว่างเปล่า แทบจะไม่มีผู้คนหรือสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนเลยตั้งแต่ก่อตั้งโรงพยาบาลขึ้นมาเป็น 100 ปีแล้ว สภาวะดังกล่าวจึงส่งผลกระทบโดยตรงกับความรู้สึกของพยาบาลที่พบเห็นและรับรู้เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น

5. เปลี่ยนมุมมองใหม่ มองเหตุการณ์ในทางบวก จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่สร้างความเดือดร้อน วุ่นวาย ความเสียหายมาให้เท่านั้น ยังนำพาสິงดีๆ เข้ามาอีกด้วย เพียงแต่ต้องเปลี่ยนมุมมองให้เป็นด้านบวกหรือการคิดเชิงบวก สอดคล้องกับ จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2556) ที่กล่าวว่า ความคิดเชิงบวกเป็นความคิดที่เน้นการมองโลก มองเหตุการณ์ในทางที่ดีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นการเพิ่มกำลังใจและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ผลของการคิดเชิงบวกจะทำให้เป็นคนที่มีมองโลกในแง่ดี เป็นการพัฒนาความคิด ความสามารถ และทักษะในการจัดการปัญหาเมื่อเผชิญกับความยากลำบากและความคับข้องใจ ทำให้ยอมรับ เข้าใจ และรับรู้คนอื่นและสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่ายและเร็ว ดังนั้นการคิดบวกจึงทำให้พยาบาลลดความเครียด ความวิตกกังวล ความท้อแท้ หดหู่ แต่เพิ่มการมีสติและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารทางการพยาบาลสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการฝึกอบรมให้กับพยาบาลวิชาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์จิรา ศรีภา. (2555). การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความในวิชาชีพพยาบาล. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 4(2), 1-18.
- คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง. (2544). *เปิดโลกสู่ ICRC*. กรุงเทพมหานคร: สภากาชาดไทย.
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2553). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย.
- จอณพะจง เพ็ญจาด. (2548). ระเบียบวิจัย: การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาเชิงพรรณนา. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 15(2), 1-10.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา. (2555). *สุขวิทยาจิต*. กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์ (1991).
- สุนีย์ เครานวล และคณะ. (2552). *ผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบต่อพยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- อารีวรรณ อ่วมตานี. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบล ยี่เฮ็ง. (2553). การเผชิญภัยพิบัติ ถอดบทเรียน: กรณีความไม่สงบทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 11(13), 11-15.
- Crist, J. D., & Tanner, C. A. (2003). Interpretation/analysis methods in hermeneutic interpretive phenomenology. *Nursing Research*, 52(3), 202-205.
- Heidegger, M. (1962). *Being and time*. Translate by J. Macquarrie & E. Robinson. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.